

REFERENCES

Davydovych, I. Ye. *Kontrolinh* [Controlling]. Kyiv: Tsentr navch. lit., 2008.

Ekonomichna entsyklopediia [Economic Encyclopedia]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademiia», 2001.

Entsyklopediia biznesmena, ekonomista, menedzhera [Encyclopedia businessman, economist, manager]. Kyiv: Mizhnarodna ekonomichna fundatsiia, 2000.

Hamalii, V. F., and Zahreba, M. M. "Metodyka otsinky ta analizu dynamiky finansovoho stanu pidpriemstv [Methods of assessing and analyzing the dynamics of the financial situation of enterprises]". *Biznes inform*, no. 4 (2012): 164-167.

Petrenko, M. V. "Metodyka ekspertnoho otsiniuvannya finansovoho stanu pidpriemstva iak instrument stratehichnoho upravlinnia v umovakh nevyznachenosti [Methods of expert

assessment of the financial condition of the enterprise as a tool for strategic management under uncertainty]". *Biznes Inform*, no. 9 (2011): 116-118.

Stepanenko, A. V. "Teoreticheskie aspekty razrabotki finansovoy strategii predpriatiia [Theoretical aspects of the development of the financial strategy of the company]". *Uspekhi sovremennogo estestvoznaniia*, no. 4 (2010): 95-97.

Trunova, T. N., and Smirnova, A. Yu. "Model vybora tipa finansovoy strategii [Model of selecting the type of financial strategy]". *Biznes Inform*, vol. 2, no. 5 (2011): 28-33.

Vasiurenko, O. V., and Gnyp, N. O. "Planuvannya finansovoho potentsialu pidpriemstva v postkryzovykh umovakh [Planning a financial potential of the company in the post-crisis environment]". *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, no. 2 (2011): 112-120.

УДК 351.087.431.3:336.233.2(477)

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ ВПЛИВУ НА СКЛАДОВІ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

ТКАЧЕНКО І. В.

УДК 351.087.431.3:336.233.2(477)

Ткаченко І. В. Систематизація чинників впливу на складові доходної частини Пенсійного фонду України

У статті розглянуто основні складові доходної частини Пенсійного фонду та виявлено, що в умовах існуючої системи персоналізованого обліку вагомим джерелом надходжень є єдиний соціальний внесок. Визначено ряд чинників, що впливають на процес формування доходної частини Пенсійного фонду за рахунок єдиного внеску. Також побудовано структурно-логічну факторну модель залежності величини обов'язкових платежів від різних чинників і здійснено їх підпорядкованість за рівнями впливу на доходну частину бюджету Пенсійного фонду.

Ключові слова: страхові платежі, фонд оплати праці, ставка внеску, працездатне населення, рівень життя населення.

Рис.: 1. **Бібл.:** 9.

Ткаченко Ірина Віталіївна – старший викладач, кафедра обліку, аналізу і аудиту, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського (вул. Першотравнева, 20, Кременчук, 39600, Україна)

УДК 351.087.431.3:336.233.2(477)

Ткаченко И. В. Систематизация факторов влияния на составляющие доходной части Пенсионного фонда Украины

В статье рассмотрены основные составляющие доходной части Пенсионного фонда и выявлено, что в условиях существующей системы персонализированного учета весомым источником поступлений является единый социальный взнос. Определен ряд факторов, влияющих на процесс формирования доходной части Пенсионного фонда за счет единого взноса. Также построена структурно-логическая факторная модель зависимости величины обязательных платежей от различных факторов и осуществлена их подчиненность по уровням влияния на доходную часть бюджета Пенсионного фонда.

Ключевые слова: страховые платежи, фонд оплаты труда, ставка взноса, трудоспособное население, уровень жизни населения.

Рис.: 1. **Библ.:** 9.

Ткаченко Ирина Виталиевна – старший преподаватель, кафедра учета, анализа и аудита, Кременчугский национальный университет им. М. Остроградского (ул. Первомайская, 20, Кременчуг, 39600, Украина)

UDC 351.087.431.3:336.233.2(477)

Tkachenko I. V. Systematisation of Factors of Influence on Components of the Revenue Side of the Pension Fund of Ukraine

The article considers main components of the revenue side of the Pension Fund and reveals that, under conditions of the existing system of personified accountability, a single social contribution is an important source of revenues. It identifies a number of factors that influence the process of formation of the revenue side of the Pension Fund by means of a single contribution. It also builds a structural and logical model of dependence of the volume of mandatory payments on various factors and performs their subordination by levels of influence on the revenue side of the Pension Fund budget.

Key words: insurance payments, labour compensation fund, contribution rate, labour force, social standard of living.

Fig.: 1. **Bibl.:** 9.

Tkachenko Irina V. – Senior Lecturer, Department of Accounting, Analysis and Audit, Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University (vul. Pershotravneva, 20, Kremenchuk, 39600, Ukraine)

Існуюча система пенсійного забезпечення не повною мірою вирішує поставлені перед нею завдання, пріоритетною з яких є державна підтримка осіб пенсійного віку. У даний час демографічний стан характеризується від'ємним природним рухом і значною еміграцією найбільш продуктивної частки українського суспільства до розвинених країн світу. Також на фоні зменшення загальної чисельності населення спостерігається збіль-

шення частки осіб старших вікових груп, що призводить до збільшення витрачання коштів на пенсійне забезпечення цієї категорії громадян. Результат спричиняє зростання навантаження на осіб працездатного віку, на пенсійну систему в цілому та неефективний процес формування і витрачання доходів Пенсійного фонду, які є основним матеріальним підґрунтям всієї системи пенсійного забезпечення. Уникнути таких негативних

наслідків в результаті формування доходної частини бюджету Пенсійного фонду можливо шляхом виявлення чинників та рівня їх впливу на нього.

Питанням існуючих проблем функціонування пенсійної системи присвячено безліч наукових праць вітчизняних і зарубіжних економістів. Так, А. І. Якимів [1] надає оцінку ефективності функціонування національної системи пенсійного забезпечення, науковець С. Є. Шпильовий [2] виділяє закономірності пенсійного забезпечення в країнах з розвинутою економікою та визначає заходи щодо покращення ефективності пенсійного забезпечення в Україні. Висвітленням питань фінансового забезпечення солідарної пенсійної системи України присвятив свої праці Рудик В. [3]. Питання демографічного стану порушує Е. Лібанова [4], М. Свенціцькі, Л. Ткаченко, І. Чапко [5] здійснили прогнози демографічної ситуації в Україні.

Проводить порівняння солідарної та накопичувальної систем у сфері пенсійного забезпечення, вивчає чинники, що мають вплив на рівень життя осіб пенсійного віку О. Коваль [6]. Створенню прогнозних сценаріїв розвитку накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування присвячено роботи Якимової А. П. [7]. Розглядає особливості впровадження законодавчого забезпечення щодо реформування пенсійної системи Г. С. Чернова [8].

Проте питання формування надходжень до Пенсійного фонду продовжують залишатися актуальними, що зумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є систематизація чинників, що мають безпосередній вплив на формування доходної частини Пенсійного фонду України в контексті обов'язкових платежів.

У більшості країн і в Україні, у тому числі, у формуванні доходної частини Пенсійного фонду беруть участь як страхувальники роботодавці та наймані особи. Загальна сума доходів Пенсійного фонду України включає:

- ♦ обов'язкові платежі у вигляді страхових внесків зайнятих осіб та роботодавців;
- ♦ інші доходи, а саме бюджетні кошти, доходи від розміщення тимчасово вільних коштів, добровільні внески фізичних та юридичних осіб, інші джерела, що не суперечать законодавству. Страхові внески визначають величину обов'язкових платежів: зростання розміру страхових внесків збільшує загальну суму обов'язкових платежів, а зниження – зменшує.

На суму страхових внесків прямий вплив має фонд оплати праці, що характеризується рівнем реальної (яка підлягає оподаткуванню) заробітної плати працюючого населення та ставка внеску, яка регулюється на державному рівні і залежить від видів доходів і класу ризику виробництва.

Згідно з діючим пенсійним законодавством [9] страхові платежі здійснюються у вигляді єдиного соціального внеску (далі – ЄСВ). Платниками ЄСВ є юридичні особи, що виплачують дохід найманим особам за трудовими та цивільно-правовими договорами, і фізичні

особи (зайняті), які отримують дохід у вигляді заробітної плати чи від підприємницької діяльності. ЄСВ зараховується до складу доходу Пенсійного фонду і спрямовується на виплату пенсій. За допомогою існуючої системи персоналізованого обліку внесків у вигляді ЄСВ здійснюється нарахування трудових пенсій виходячи із суми сплачених внесків застрахованих осіб.

Розглянемо структурно-логічну факторну модель залежності величини обов'язкових платежів від впливу різних чинників і розподілимо їх на рівні (рис. 1).

Як видно зі схеми, загальна сума надходжень у вигляді ЄСВ на першому рівні факторної системи залежить від фонду оплати праці та розміру ставки внеску. Кожний чинник першого рівня змінюється під впливом рівня заробітної плати, кількості зайнятих, виду доходів і класу ризику виробництва, які є, відповідно, чинниками другого рівня. Розглянемо підпорядкованість чинників за їх рівнями.

1. Фонд оплати праці на макроекономічному рівні виступає як частка національного доходу, яка розподіляється серед працюючого населення у формі заробітної плати. Від *рівня заробітної плати*, як об'єкта обкладання ЄСВ, прямопропорційно залежить сума надходжень у вигляді внесків до Пенсійного фонду.

Також на величину надходжень ЄСВ до бюджету Пенсійного фонду має прямий вплив і показник *кількості зайнятих*. Зайнятість належить до найважливіших характеристик використання трудового потенціалу, і, відповідно, характеризує структуру трудових ресурсів, з одного боку, а з іншого – структуру національного господарства. Виходячи з цього, до чинників, що впливають на зайнятість, належать ті, що впливають як на розвиток національного господарства, так і на трудові ресурси, а саме: нормативно-правові, соціально-демографічні та економічні фактори, які згідно з факторною моделлю включено до складу чинників третього рівня.

2. Ставка внеску відповідно до діючого законодавства залежить від *виду доходу* платників внеску та *класу ризику виробництва*, до якого належить роботодавець відповідно до виду економічної діяльності.

На зміну чинників другого рівня мають безпосередній вплив нормативно-правові, соціально-демографічні та економічні чинники, які складають третій рівень.

Нормативно-правовий чинник. З позиції макроекономічного підходу нормативно-правові чинники мають вплив, по-перше, на рівень заробітної плати. За допомогою *законодавчих і нормативних актів* здійснюється регулювання заробітної плати працівників підприємств усіх форм власності і господарювання шляхом встановлення: розміру мінімальної заробітної плати; умов і розмірів оплати праці працівників; прожиткового мінімуму, як вартісної величини, достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини; інших державних норм і гарантій. Також держава забезпечує методичне обґрунтування заробітної плати, тарифних умов тощо.

По-друге, державне регулювання має вплив на зайнятість населення, що є одним з найважливіших чинників забезпечення сталого економічного зростання

України, адже розвиток економіки держави визначається наявними людськими ресурсами, їх здатністю до ефективної праці, а також наявністю умов для її здійснення. Державне регулювання зайнятості передбачає заходи, що дозволяють усунути диспропорції між попитом і пропозицією робочої сили: проведення збалансованої інвестиційної і податкової політики; спрямування фінансових ресурсів у галузі, що перспективно розвиваються, введення системи стимулювання розвитку підприємництва малого і середнього бізнесу.

По-третє, нормативно-правовими актами встановлюються класи професійного ризику виробництва за видами економічної діяльності з відповідним призначенням до них розмірів ставок ЄСВ і бази нарахування

(види доходів) єдиного внеску, які обкладаються різними ставками ЄСВ.

Економічні чинники. Серед економічних чинників, що мають вплив на рівень заробітної плати та кількість зайнятих, можна відзначити показник *співвідношення попиту та пропозиції на ринку праці*. Саме диспропорції у сфері виробництва можуть призвести до порушення прийнятності співвідношення між величиною попиту на робочу силу та її пропозицією. Пропозиція робочої сили охоплює всі категорії економічно активного населення, а попит визначається кількістю робочих місць. Зменшення попиту на робочу силу супроводжується в результаті випередження темпів зростання продуктивності праці порівняно з динамікою ВВП, і навпаки.

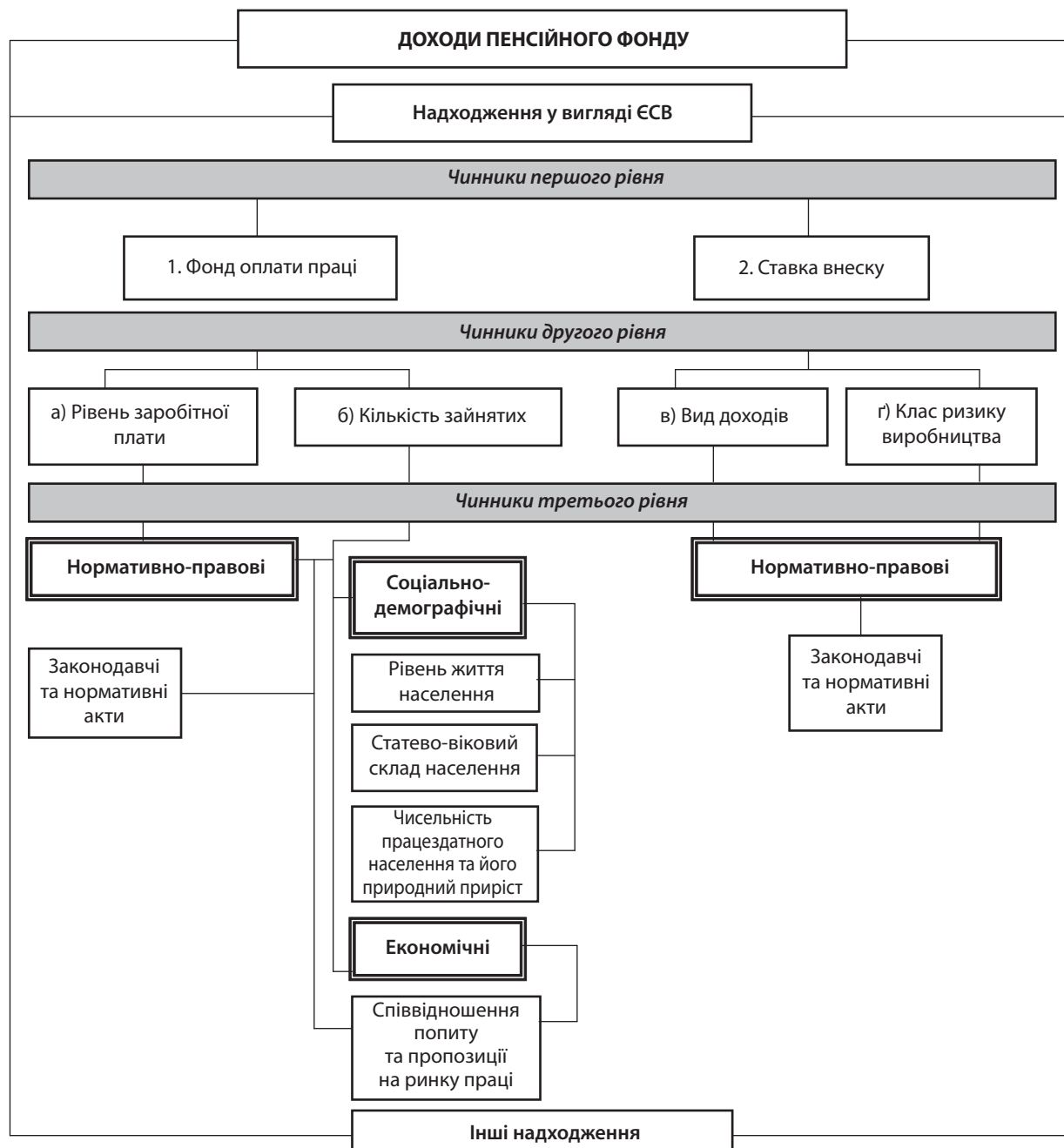

Рис. 1. Структурно-логічна факторна модель залежності величини обов'язкових платежів від впливу різних чинників

Джерело: розробка автора.

Основна функція поточного ринку праці полягає у перерозподілі праці через сферу обігу між галузями, сферами виробництва і підприємствами, заповненні вакансій і забезпеченні людей робочими місцями. Ця функція має важливе значення як для відтворення ВВП, так і для підтримання сприятливого соціального клімату в суспільстві, що можливо лише в тому випадку, коли обсяги попиту і пропозиції співпадають. У міру зниження рівня реальної заробітної плати (ціни робочої сили), попит на робочу силу з боку роботодавців і, відповідно, зайнятість зростають.

Зростання реальної заробітної плати супроводжується збільшенням пропозиції робочої сили. Перевищення ціни робочої сили над рівноважною призводить до виникнення безробіття, і навпаки. Співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці являє собою його кон'юнктуру, яка обумовлена багатьма чинниками, серед яких основними є загальний стан економіки; галузева структура національного господарства; рівень науково-технічного розвитку країни; рівень життя населення; стан соціальної та виробничої інфраструктури та ін.

Одним із *соціально-демографічних чинників*, які відіграють роль у формуванні показника «кількості зайнятих», є *рівень життя населення*, який залежить від обсягу реального ВВП на душу населення, грошових доходів і витрат населення, реальної заробітної плати, споживання продуктів харчування на душу населення, природного приросту населення та середньої тривалості життя тощо. Зростання рівня життя населення приводить до збільшення потреб у споживанні товарів, робіт, послуг, що, відповідно, зумовлює розширення сфери виробництва та створення робочих місць.

Значне місце серед соціально-демографічних чинників займають *статеві-вікові особливості* працездатного населення, які впливають на динаміку зростання (зниження) обсягу трудових ресурсів, тобто є основою формування попиту на ринку праці. Також від статеві-вікового складу населення залежить подальший розвиток економіки, майбутня сфера застосування праці кожної людини, а смертність і міграція населення на фоні існуючого «старіння» нації, безумовно, призводять до зменшення кількості зайнятого населення.

Важливим демографічним чинником, що впливає на кількість зайнятих осіб, є *чисельність працездатного населення та його природний приріст*. Зменшення частки осіб працездатного віку у складі всього зайнятого населення свідчить про збільшення питомої ваги осіб пенсійного віку, що прямо вказує на старіння населення або перехід осіб працездатного віку до складу незайнятих.

Розрахунок частки осіб працездатного віку у складі економічно активного населення, а з них – відсоток зайнятих, дає можливість визначити рівень зайнятості серед осіб працездатного віку. Виявлені розбіжності вказують на кількість осіб, які просто не мають роботи через брак робочих місць, або, можливо, ухиляючись від сплати податків, працюють неофіційно.

ВИСНОВКИ

Під час проведеного дослідження було розглянуто основні складові доходної частини Пенсійного фонду та

виявлено, що в умовах існуючої системи персоніфікованого обліку вагомим джерелом надходжень є єдиний соціальний внесок.

Визначено ряд чинників, що впливають на процес формування доходної частини Пенсійного фонду за рахунок єдиного внеску. Також побудовано структурно-логічну факторну модель залежності величини обов'язкових платежів від різних чинників і здійснено їх підпорядкованість за рівнями впливу на доходну частину бюджету Пенсійного фонду.

Отже, чинниками першого рівня є: фонд оплати праці та ставку внеску; другого – рівень заробітної плати, кількість зайнятих осіб, види доходів та клас ризику виробництва; третього – нормативно-правові, соціально-демографічні та економічні чинники. У результаті зменшення впливу виявлених чинників приведе стан бюджету Пенсійного фонду до більш стабільного. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Якимів А. І.** Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні : дис. ... канд. екон. наук : 08.01.01 / А. І. Якимів, Львівський національний університет імені Івана Франка. – Л., 2005. – 25 с.
- Шпильовий С. Є.** Шляхи вдосконалення пенсійного забезпечення в Україні / С. Є. Шпильовий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tmm/2009_33/6.pdf
- Рудик В.** Фінансове забезпечення системи державного обов'язкового страхування в Україні і напрямки його покращення в сучасних умовах / В. Рудик // Україна: аспекти праці. – № 4 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lib.dp.ua/uploads/files/ct.Рудик.pdf>
- Лібанова Е.** Пенсійний вік має бути однаковим / Е. Лібанова // Спеціальний випуск «Урядового кур'єра» «Все про пенсійну реформу» – 15 березня 2011 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pensijnij-vik-maye-buti-odnakovim/p/>
- Свенчікі М.** Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні : Прогноз – 2050. / М. Свенчікі, Л. Ткаченко, І. Чапко // К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки. – 2010. – 72 с.
- Коваль О.** Підвищувати треба не пенсійний вік, а офіційну зарплату. Пенсійна реформа очима не стороннього / О. Коваль // «Дзеркало тижня. Україна» № 33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS>
- Якімова Л. П.** Прогнозні сценарії розвитку накопичувальної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування / Л. П. Якімова // Бізнес Інформ. – Харків, 2012. – № 4. – С. 215 – 217.
- Чернова Г. С.** Реформування пенсійної системи в Україні / Г. С. Чернова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua>
- Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.03 р. № 1058-IV, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

Науковий керівник – доктор економічних наук, завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту Кременчуцького національного університету ім. М. Остроградського, професор **А. О. Касич**

REFERENCES

Chernova, G. S. "Reformuvannya pensiinoi systemy v Ukraini [Reform of the pension system in Ukraine]". <http://www.repository.hneu.edu.ua>

Koval, O. "Pidvyshchuvaty treba ne pensiinyi vik, a ofitsiynu zarplatu. Pensiina reforma ochyma ne storonnyoho [We should not raise the retirement age, and official salaries. Pension reform not through the eyes of foreign]". <http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS>

Libanova, E. "Pensiinyi vik maie buty odnakovym [Retirement age must be the same]". <http://ukurier.gov.ua/uk/articles/pensijnij-vik-maye-but-i-odnakovim/p/>

Rudik, V. "Finansove zabezpechennia systemy derzhavnoho obov'iazkovoho strakhuvannia v Ukraini i napriamky ioho pokrashchennia v suchasnykh umovakh [Financial support of the state compulsory insurance in Ukraine and ways of its improvement in modern conditions]". <http://www.libr.dp.ua/uploads/files/ст.Рудик.pdf>

Svienchitski, M., Tkachenko, L., and Chapko, I. *Demografichni ta finansovi peredumovy pensiinoi reformy v Ukraini: Prohnoz – 2050* [Demographic and financial conditions of the pension reform in Ukraine: Forecast – 2050]. Kyiv: Analitichno-doradchyi tsentr Blakytnoi strichky, 2010.

Shpylyovyi, S. IE. "Shliakhy vdoskonalennia pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [Ways of improving the pension system in Ukraine]". http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Tmm/2009_33/6.pdf

Yakimova, L. P. "Prohnozni stsenarii rozvytku nakopychuvainoi systemy zahalnoobov'iazkovoho derzhavnoho pensiinoho strakhuvannia [Expected scenarios funded system of compulsory state pension insurance]". *Biznes Inform*, no. 4 (2012): 215-217.

Yakymiv, A. I. "Rozvytok systemy pensiinoho zabezpechennia v Ukraini [The development of the pension system in Ukraine]". *Dys. ... kand. ekon. nauk : 08.01.01*, 2005.

"Zakon Ukrainy «Pro zahalnoobov'iazkove derzhavne pensiine strakhuvannia» vid 09.07.03 r. № 1058-IV [The Law of Ukraine "On Mandatory State Pension Insurance" dated 09.07.03, № 1058-IV]". <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>

УДК 338: 332.12

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТАРИФНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ НА ПРИКЛАДІ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ФІЛАТОВ В. М., ПИВАВАР І. В.

УДК 338: 332.12

Філатов В. М., Пивавар І. В. Особливості формування тарифної політики у сфері житлово-комунального господарства на сучасному етапі на прикладі Харківської області

У статті розглянуто особливості формування тарифної політики у сфері житлово-комунального господарства України. Виділено основні напрямки державного регулювання функціонування сфери ЖКГ. Теоретично обґрунтовано та розроблено методичні рекомендації щодо врахування умов розвитку ринкового середовища при реформуванні тарифної політики у житлово-комунальному господарстві. Проаналізовано сучасний стан забезпеченості населених пунктів України централізованим водопостачанням та виділено основні проблеми розвитку даної сфери. Запропоновано методичний підхід до формування тарифів на прикладі комунальних підприємств Харківської області.

Ключові слова: тарифна політика, житлово-комунальне господарство, енергоефективність, тарифи, послуги водопостачання, реформування.

Рис.: 1. **Формул.:** 4. **Бібл.:** 8.

Філатов Володимир Михайлович – кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

Пивавар Ірина Володимирівна – старший викладач, кафедра політичної економії, Харківський національний економічний університет (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: vad777.77@mail.ru

УДК 338: 332.12

UDC 338: 332.12

Філатов В. М., Пивавар І. В. Особенности формирования тарифной политики в сфере жилищно-коммунального хозяйства на современном этапе на примере Харьковской области

Filatov V. M., Pivavar I. V. Features of Formation of Tariff Policy in the Sphere of Housing and Communal Services at the Present Stage on an Example of the Kharkiv Region

В статье рассмотрены особенности формирования тарифной политики в сфере жилищно-коммунального хозяйства Украины. Выделены основные направления государственного регулирования функционирования сферы ЖКГ. Теоретически обоснованы и разработаны методические рекомендации развития рыночной среды при реформировании тарифной политики в жилищно-коммунальном хозяйстве. Проведен анализ современного состояния обеспечения населенных пунктов Украины централизованным водоснабжением и выделены основные проблемы развития данной сферы. Предложен методический подход к формированию тарифов на примере коммунальных предприятий Харьковской области.

The article describes the features of formation of tariff policy in the sphere of housing and communal services of Ukraine. The main directions of state regulation of functioning of housing sector were highlighted. It was theoretically grounded and developed recommendations of the market environment in the reform of the tariff policy in the housing and communal services. The current state of security settlements of Ukraine centralized water supply and the basic problems of development in this field was analysed. The methodical approach to the formation of tariffs for public utilities example of Kharkiv region was offered.

Ключевые слова: тарифная политика, жилищно-коммунальное хозяйство, энергоэффективность, тарифы, услуги водоснабжения, реформирование.

Key words: tariff policy, utilities, energy, rates, water services, reform.

Рис.: 1. **Формул.:** 4. **Библ.:** 8.

Pic.: 1. **Formulae:** 4. **Bibl.:** 8.

Філатов Владимир Михайлович – кандидат экономических наук, доцент кафедры политической экономики, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Filatov Vladimir M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

Пивавар Ирина Владимировна – старший преподаватель, кафедра политической экономики, Харьковский национальный экономический университет (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Pivavar Irina V. – Senior Lecturer, Department of Political Economy, Kharkiv National University of Economics (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: vad777.77@mail.ru

E-mail: vad777.77@mail.ru